

Naš jezik

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

LIBRARY
FEB 1 1952
UNIVERSITY OF CALIFORNIA

НОВА СЕРИЈА Тб.
Књ. II — Св. 7-10

БЕОГРАД 1951

С А Д Р Ж А Ј

	Страна
1. <i>А. Белић</i> : Из'новије акценгуације (I)	227
2. <i>С. Машић</i> : Белешке о језику Његошевом у Лучи и Вијенцу . . .	238
3. <i>Србислава Ковачевић</i> : О именици доба у нашем језику	246
4. <i>Б. Милановић</i> : <i>Садржаши</i> или <i>садржавашаи</i>	256
5. <i>В. М. Миловић</i> : О неким стручним називима	265
6. <i>Ј. Радхловић</i> : <i>Дихашаи</i> и <i>дисашаи</i>	279
7. <i>Св. Марковић</i> : <i>Правоснажан</i> или <i>цравносмажан</i>	290
8. <i>В. Ђ. Јовановић</i> : <i>Омски</i> или <i>омовски</i>	294
9. <i>И. Стевовић</i> : Поводом претходног чланка	296
10. <i>Св. Предић</i> : О дефиницији <i>огледа</i>	300
11. <i>Д. Живковић</i> : О претходном чланку	304
12. <i>Б. Вајагић</i> : О неким техничким изразима	307
13. <i>П. Васић</i> : Неколико начелних речи	309
14. <i>А. Шаулић</i> : „Која смрт храни, другој не да“	311
15. Из живота речи: <i>Гл. Елезовић</i> : <i>Валаге, валаке; фалага, фалзге...</i>	313
16. Језичке поуке	327
17. Регистар речи	331

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

др Александар Белић, Глиша Елезовић, др Радомир Алексић,
др Михаило Стевановић, др Радосав Бошковић,
Бранислав Милановић и Игрутин Стевовић

Научна Ризница

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД 1951

О НЕКИМ ТЕХНИЧКИМ ИЗРАЗИМА

„Наш језик“ је чешће истицао тешкоће које настају због неуједначености техничке терминологије.

Овде се наводе неки називи за механичкофизичке особине материјала. Тако, на пример, за отпорност дејству силе која истезањем доводи материјал до прекида постоје изрази: *чврстина*, *чврстоћа*, *јачина на кидање*, *отпорност на кидање*, *чврстоћа на влак*, *прекидна чврстоћа* итд. За отпор који неки материјал пружа продирању тврђег тела у његову површину имамо називе: *шврдина* и *шврдоћа*.

За извођење огледа по кидању приправљају се узорци нарочитог облика. Ти се узорци називају: *огледна палица*, *пробни штап*, *покусни штап*, *епрувети* итд.

Огледна палица се продужи за време испитивања по кидању, зависно од квалитета материјала, за извесну дужину. То се назива: *издужење*, *истезање*, *развлачење*, *продуљење* итд.

Челик при каљењу добива високу тврдину и чврстину, али му се смањују еластичне особине. Да би челик имао и повољну еластичност, он се после каљења поновно загрева и хлади. Тај се поступак назива: *опуштање*, *напуштање*, *попуштање* итд.

Писац ових редака употребио је у једној стручној књизи од назива који су наведени напред, а придржавајући се донекле речника Ристић-Кангрге, једино ове: *чврстина*, *тврдина*, *огледна палица*, *издужење*, *опуштање*.

1) *Чврстина* и *шврдина* претстављају меру, наиме колико кг издржи јединица пречника, слично као што показују меру и речи: *дужина*, *висина*, *ширина*, *дубина*, *запремина* итд.

Опшарносћ има опште значење. За *чврстоћу* наводи Ристић-Кангрга немачку реч — *Festheit*, дакле општије значење. Могуће да би *чврстоћа* код нас одговарала у ширем смислу. На пример, наука о чврстоћи, чврстоћа брода, чврстоћа извесних конструкција итд. *Јачина* се више употребљава у електротехници: јачина струје, јачина магнетног поља итд. *Тврдоћа* би по Ристић-Кангрги означавала особину воде (тврдоћа воде).

2) Како се чешће употребљава назив *шпай* за извођење кидања, према немачком — *Probestab*, ипак ми се чини да назив *палица* боље одговара, јер је дужина примерка који се испитује мала, највише 40 цм, према дужини штапа.

3) *Издужење* је коначно стање палице после прекида. На пример, палица се издужила за 20%. *Истезање* или *развлачење* више би одговарало радњи која се врши од почетка огледа до прекида палице.

4) *Опущање* је пренесено од сличних значења која се налазе код наших књижевника (Лазаревића, Сремца, Андрића, Чиплића итд.): „опуштених бркова“ (Лазаревић), „јаше у корак опуштених узда“ (Андрић). Са *опущањем* могу се испоредити изрази: *очвршћење*, *ослабљење*, *омекшање* и сл.

Желео бих да Уредништво „Нашег језика“ донесе у једном наредном броју своје становиште о поменутиим називима.

Б. Вајарућ

НЕКОЛИКО НАЧЕЛНИХ РЕЧИ

Питање покренуто овим писмом је део општег проблема стварања наше техничке терминологије. Данашње стање технике и њен брзи развој учинили су да се и у земљама које имају разрађену терминологију она и даље развија и прилагођава новим потребама технике. Код нас је овај проблем нешто сложенији. Не само да немамо израђену и устаљену техничку терминологију већ се и у њеном стварању осећају тешкоће услед постојања неколико културних центара, тешкоће које могу да доведу до стварања потпуно различитих терминологија.

Потреба за техничком терминологијом осећа се нарочито много приликом издавања стручних књига и часописа. Услед непостојања заједнички усвојене терминологије употребљавају се произвољни термини који доцније чине сметњу правилном развоју техничке номенклатуре и терминологије. Покушаји који су досада чињени на стварању заједничке техничке терминологије нису уродили плодом, јер су термини често стварани без довољног познавања не само нашег језика и његова духа већ и саме струке. Техничку терминологију могу да стварају само добри познаваоци струке уз помоћ добрих познавалаца језика. У последње време о овоме се све више води рачуна, али се у разним случајевима узимају различити критеријуми, тако да се често стварају непотребне тешкоће.

За увођење стандардизације у индустрију и технику потребно је да постоји техничка терминологија или, ако она не постоји, при стандардизацији се морала створити да би се обезбедила једнообразност у раду те тако добили технички

термини за сваку грану технике. Биро за стандардизацију се све више бави усвајањем техничких термина. Енглески и амерички нормативи и стандардизације, којима се, поред осталог, дефинишу и појмови, садрже редовно попис и објашњење употребљених израза, а повремено се, у посебном издању, издаје скуп новоусвојених израза из појединих техничких грана (Glossary of Terms). Потреба за техничком терминологијом осећа се и на пољу међународне сарадње и при стандардизацији се образују посебне стручне комисије и са таквим задацима.

Рад на стандардизацији код нас је у пуном развоју и при изради норматива и стандардизације ради се као и у иностранству, усвајају се термини који ће на овај начин наћи најшири публицитет: прво у виду предлога стандарда што ће дати могућности свакоме да стави образложене супротне предлоге и доцније, после објављивања усвојеног стандарда, ова терминологија ће бити примљена у целој земљи.

Разуме се да ће бити потребно да се ово доследно и до краја спроведе и сигурно је да у почетку неће моћи да буду искоришћене све могућности за стварање техничке терминологије на најбољи начин. Али ако се сви стручни кругови буду заинтересовали за овај проблем и узму учешћа у раду и ако се при дефинитивном усвајању термина обезбеди и сарадња познавалаца језика, мислимо да ће тек онда почети са озбиљним стварањем заједничке техничке терминологије за целу земљу.

Област на коју се односе изрази из предњег писма већ је обрађена у виду предлога стандарда који ће бити објављен у часопису „Стандардизација“ који издаје Савезна комисија за стандардизацију. Сви заинтересовани стручњаци треба да даду своја мишљења о овом предлогу, као, уосталом, и о свим другим предлозима. На тај начин ће се утрти пут којим ће се техничка терминологија проучавати да би се дошло до најбољег избора израза за техничке појмове.

П. Васић